

مدیریت ورزشی _ تابستان ۱۳۹۷
دوره ۱۰، شماره ۲، ص: ۳۱۲-۲۹۵
تاریخ دریافت: ۹۵/۰۲/۰۴
تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۰/۲۸

ارائه چارچوبی به منظور رتبه‌بندی و انتخاب بازیکنان تیم والیبال با ترکیب روش‌های TODIM و SWARA (مورد مطالعه: تیم منتخب جهان در سال ۲۰۱۵)

جلیل حیدری دهویی*^۱ - محمدمهدی دهقان^۲ - امیرسالار ونکی^۳ - مهرنوش خرم^۴
۱. استادیار، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران ۲. کارشناس ارشد مدیریت صنعتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران ۳. کارشناس ارشد MBA، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران ۴. کارشناس ارشد مدیریت صنعتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

امروزه مسابقات ورزشی تحت عناوین مختلف در سراسر دنیا در حال برگزاری است و طرفداران بسیاری را به خود اختصاص داده است. ورزش‌های تیمی همچون فوتبال و والیبال به کسب و کارهای بزرگی تبدیل شده‌اند که هزینه‌های بسیاری در آنها صرف انتقال بازیکنان می‌شود. از این رو، یکی از مسائل مهم دنیای ورزش، جست‌وجوی اعضای جدید برای پر کردن موقعیت‌های خالی در جهت افزایش کیفیت تیم‌هاست. در شرایط کنونی برای انتخاب بهترین بازیکن در رشته والیبال اغلب به صورت تک‌معیاره برخورد شده است؛ حال آنکه از دیدگاه خبرگان این حوزه لزوم بهره‌گیری از معیارهای متعدد و استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه ضرورت است. بر همین اساس مقاله کنونی با هدف ارائه چارچوبی علمی برای رتبه‌بندی بازیکنان والیبال و گزینش مناسب‌ترین بازیکنان برای نقش‌آفرینی در پست‌های مختلف تهیه شده است. در این زمینه نخست براساس مرور پیشینه تحقیق و برگزاری جلسه با خبرگان این حوزه، فهرستی از معیارهای انتخاب بازیکن در پست‌های مختلف احصا شد. در ادامه با بهره‌گیری از روش SWARA و کسب نظرهای خبرگان معیارهای موردنظر، اولویت‌بندی و وزن‌دهی شد. سپس روش TODIM برای انتخاب نهایی بازیکنان منتخب از بین گزینه‌های موجود معرفی شده است. به منظور اطمینان از صحت مسیر تحقیق، از چارچوب طراحی شده به منظور رتبه‌بندی بازیکنان حاضر در جام جهانی ۲۰۱۵ ژاپن و تشکیل تیم منتخب جهان استفاده شده است. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی است.

واژه‌های کلیدی

تشکیل تیم والیبال، تصمیم‌گیری چندشاخصه، رتبه‌بندی، روش تودیم، روش سوارا.

مقدمه

موضوع تیم در سال‌های اخیر، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. تیم عبارت است از مجموعه‌ای قابل تشخیص از دو یا چند نفر که به صورت پویا، مستقل و انطباقی در راستای یک هدف، آرمان یا مأموریت ارزشمند و مشترک در تعامل بوده، نقش‌ها و وظایف مشخصی دارند و دوره عضویت آنها محدود است (۲۸). همچنین برخی محققان، تیم را به عنوان مجموعه‌ای از افراد، از رشته‌های مختلف و با مهارت‌های تکمیلی تعریف کرده‌اند که برای تبادل اطلاعات و تکمیل کار یکدیگر برای رسیدن به هدفی مشترک همکاری می‌کنند (۲۷).

در دنیای امروز ورزش‌های حرفه‌ای جذاب، مهم و گران هستند (۶) از این رو امروزه، ورزش‌های تیمی همچون فوتبال، هاکی روی یخ، بسکتبال، بیسبال و والیبال به کسب‌وکارهای بزرگی تبدیل شده‌اند که مبالغ بسیاری در آنها صرف انتقال بازیکنان می‌شود. در این میان یکی از مسائل مهم دنیای ورزش جست‌وجوی اعضای جدید برای پر کردن موقعیت‌های خالی در جهت افزایش کیفیت تیم است (۳). هدف از فرایند انتخاب بازیکن، گزینش مناسب‌ترین بازیکنان برای نقش‌آفرینی در موقعیت‌های مشخص است و تشکیل یک تیم خوب برای موفقیت نهایی هر ورزش، امری حیاتی قلمداد می‌شود (۱). انتخاب اعضای حرفه‌ای و در سطح بالای رقابت‌های جهانی (۲۵) موجب می‌شود که فرد مناسب در موقعیت مناسب قرار گیرد، به عبارت دیگر، تیم بهینه‌ای تشکیل شود (۳، ۲۵). از این رو، موفقیت یا شکست هر تیم به مهارت‌ها و توانایی‌های بازیکنانی که آن تیم را تشکیل می‌دهند، وابسته است (۲۳).

با وجود تحقیق‌های بسیار در خصوص انتخاب بازیکنان برتر و تشکیل تیم، همچنان نحوه تشکیل یک تیم خوب در زمینه‌های مختلف کسب‌وکار، ورزشی و مطالعات علمی به عنوان یک دغدغه اساسی مطرح می‌شود (۲۷). بالتوس و میتسوپولو^۱ (۲۰۰۷)، عنصر کلیدی برای عملکرد تیمی بالا را انتخاب اعضای مناسب می‌دانند که این انتخاب، ترکیب تیم را مشخص می‌کند (۲). رید و همکاران^۲ (۲۰۱۳) در پژوهش خود به این موضوع اشاره می‌کنند که موفقیت ورزش‌های حرفه‌ای به وسیله رتبه‌بندی بازیکنان مشخص می‌شود (۲۱). همچنین، برای اثربخش بودن بازی‌ها ضروری است بازیکنان براساس نرخ امتیازدهی مشخصی رتبه‌بندی شوند که این فرایند نیازمند تعیین معیارهای کلیدی برای هر بازیکن و اولویت‌بندی آنها با توجه به هدف موردنظر است (۶).

1. Baltos & Mitsopoulou
2. Reid, Morgan, Churchill & Bane

تاکنون تحقیق‌های بسیاری در زمینه رتبه‌بندی بازیکنان صورت پذیرفته که بخش عمده‌ای از آنها در حوزه ورزش تنیس است. هان و همکاران^۱ (۲۰۱۴)، روش جدیدی را برای انتخاب ویژگی‌ها ارائه کردند که با استفاده از الگوریتم انتخاب ویژگی مونت کارلو^۲، ایده‌های سید بندی^۳ بازیکنان و رتبه‌بندی پویا را، که هر دو از رتبه‌بندی تنیس‌بازان حرفه‌ای به دست آمده بودند، یکپارچه می‌کرد (۱۲). رید و همکاران (۲۰۱۴)، تنیس‌بازان حرفه‌ای را برحسب سن و سال‌های حضور در تور، گروه‌بندی می‌کنند و مسیر پیشرفت آنها را با تحلیل آماری نشان می‌دهند. داده‌های حاصل، نقاط عطفی برای ذی‌نفعان در حرفه تنیس است که امکان هدایت بازیکنان و تخصیص منابع برای حمایت از توسعه آنان را فراهم می‌سازد (۲۲). از جمله پژوهش‌های دیگر در زمینه رتبه‌بندی تنیس‌بازان حرفه‌ای، می‌توان به مطالعه رومان و همکاران^۴ (۲۰۱۲) اشاره کرد. آنها در مقاله خود، از رویکرد تحلیل پوششی داده‌ها^۵ (DEA) به منظور استخراج مجموعه‌ای مشترک از وزن‌ها برای رتبه‌بندی واحدهای تصمیم‌گیری، استفاده می‌کنند (۲۰). داتا و همکاران^۶ (۲۰۰۸)، برای حل مسئله رتبه‌بندی بازیکنان در مسابقات دورهای، از توسعه الگوریتم درخت پوشا^۷ (MST) استفاده کردند (۷). بوزوکی و همکاران^۸ (۲۰۱۶)، با توجه به مقایسه زوجی، به‌عنوان ابزاری مهم برای تصمیم‌گیری چندشاخصه، به اهمیت ماتریس‌های مقایسات زوجی^۹ (PCM) برای رتبه‌بندی معیارها و امتیازدهی به گزینه‌ها براساس معیاری معین می‌پردازند (۵). دادلو و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۴)، برای اطمینان از اثربخشی بیشتر در زمینه ارزیابی، رده‌بندی و انتخاب بازیکنان بسکتبال چارچوب جدیدی را برای رتبه‌بندی و انتخاب بازیکنان ارائه کردند. آنها برای تعیین ارزش معیار بازیکنان از روش عینی و برای ارزیابی بازیکنان از روش^{۱۱} TOPSIS استفاده کردند. روش‌های پژوهشی پیشنهادی از سوی آنان در سایر ورزش‌ها نیز قابل استفاده است. از این اصول برای تشکیل تیم در مدیریت کسب‌وکار نیز می‌توان بهره گرفت (۶).

1. Han, Xie, Zhu & Wang
2. Monte Carlo
3. seed
4. Ramón, Ruiz & Sirvent
5. Data envelopment analysis
6. Datta, Hossain & Kaykobad
7. Majority Spanning Tree
8. Bozóki, Csató & Temesi
9. Pairwise Comparison Matrices
10. Dadelo, Turskis, Zavadskas & Dadeliene
11. The Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution

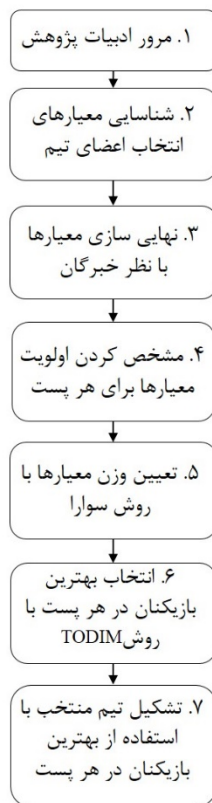
در پژوهش‌های انجام‌گرفته، سهم انتخاب اعضای تیم در ورزش چندان نبوده است. توانا و همکاران^۱ (۲۰۱۳) از سیستم استنتاج فازی برای انتخاب بازیکنان و تشکیل تیم استفاده کرده و چارچوبی دومرحله‌ای را برای انتخاب بازیکنان در فوتبال ارائه کردند (۲۳). فائز احمد و همکاران^۲ (۲۰۱۳)، از رویکرد چندهدفه برای انتخاب تیم کریکت استفاده می‌کنند. آنها با استفاده از الگوریتم NSGA-II^۳ و با در نظر گرفتن ۱۱ بازیکن به‌عنوان متغیر، عملکرد ضربه زدن^۴، عملکرد پرتاب کردن^۵ و عملکرد مهار کردن^۶ در بازی کریکت را بهینه‌سازی می‌کنند (۱).

در این میان، تعداد کمی از محققان همچون بون و سیرکسما^۷ (۲۰۰۳) فرایند تشکیل تیم والیبال را مورد توجه قرار داده، آرایش بازیکنان والیبال را به‌همراه محدودیت‌های موجود در والیبال مدلسازی کرده و نحوه قرار گرفتن بازیکنان را در هر چرخش مشخص می‌کنند (۳). با وجود این، در بررسی محققان روشی برای رتبه‌بندی بازیکنان ورزش والیبال یافت نشده است. از سوی دیگر، براساس یافته‌های پژوهش، محبوب‌ترین و گسترده‌ترین سیستم‌های مورد استفاده در رده‌بندی بازیکنان براساس آمار، عملکرد، که منعکس‌کننده عوامل موقعیتی بازی است، می‌باشد. مدیریت ورزشی تیم، اغلب بر راه‌حل‌ها و ارزیابی‌های ذهنی استوار است، درحالی‌که بیشتر متخصصان بر این باورند که این سیستم‌ها فاقد عینیت‌اند. بنابراین، برای مواجهه با این مشکل، تحقیق‌های نظام‌مند راه‌حلی مؤثر خواهند بود. به‌عنوان یک سیستم حل مسئله سازگار، الگوریتم‌های مبتنی بر تصمیم‌گیری چندمعیاره، ساده و واضح بوده و برای اثبات راه‌حل‌ها مناسب‌اند؛ همچنان‌که در عمل نیز به‌راحتی قابل اعمال‌اند (۶).

فدراسیون جهانی والیبال برای انتخاب بهترین افراد در هر پست، تنها به یک معیار توجه دارد. برای مثال بهترین پاسور فردی است که بهترین عملکرد را در پاس دادن داشته باشد. این در حالی است که معیارهای مختلفی برای انتخاب بازیکنان تیم والیبال وجود دارد که با توجه به هر پست، وزن‌های متفاوتی خواهند داشت. به‌نظر می‌رسد افزایش پیچیدگی مسئله و دشوارتر شدن فرایند تصمیم‌گیری در صورت افزایش تعداد معیارها و گزینه‌ها و همچنین دشواری لحاظ کردن وزن‌های ذهنی در فرایند انتخاب سبب شده است تا روش‌های نظام‌مند همچون روش‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه به‌تدریج جایگاه خود

1. Tavana, Azizi, Azizi & Behzadian
2. Ahmed, Deb & Jindal
3. Non-Dominated Sorting Genetic Algorithm
4. Batting performance
5. Bowling performance
6. Fielding performance
7. Boon & Sierksma

را در این حوزه نیز باز کنند. از این‌رو، هدف پژوهش حاضر، ارائه چارچوبی جدید برای انتخاب بازیکنان والیبال است. بنابراین فردی به‌عنوان بهترین پاسور انتخاب می‌شود که بهترین عملکرد را در تمامی زمینه‌ها با توجه به وزن هر معیار داشته باشد. بدین‌منظور، معیارهای موجود در این زمینه با توجه به نظر خبرگان بومی‌سازی شده است. برای تعیین وزن معیارها از روش سوآرا که روشی خیره‌محور است، استفاده می‌شود. همچنین روش تودیم به‌منظور رتبه‌بندی بازیکنان، ارائه شده است. تودیم از روش‌های جدید در حوزه تصمیم‌گیری چندشاخصه (MADM) است که در سال‌های اخیر کاربرد فزاینده‌ای یافته است. فرایند اجرای این پژوهش به‌صورت مدل مفهومی در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. گام‌های تحقیق

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی است. در این

مقاله، برای وزندهی معیارها از روش SWARA و برای رتبه‌بندی بازیکنان از روش TODIM استفاده می‌شود که در ادامه تشریح می‌شوند.

روش SWARA

خبرگان نقش حیاتی در ارزیابی معیارها و اوزان آنها ایفا می‌کنند و بخش اجتناب‌ناپذیری از فرایند تصمیم‌گیری بر عهده آنهاست. هر یک از آنها به شکل صریح اولویت هر یک از معیارها را مشخص می‌کنند و در نهایت، معیارها با توجه به خروجی نهایی اولویت خبرگان، رتبه‌بندی می‌شوند. مهم‌ترین عواملی که خبرگان را در ارائه تصمیم مناسب و دقیق هدایت می‌کنند عبارت‌اند از: دانش، اطلاعات و تجربه. در روش SWARA^۱ که از روش‌های نوین تصمیم‌گیری چندمعیاره^۲ (MCDM) است (۸)، بالاترین رتبه به بالارزش‌ترین معیار و پایین‌ترین رتبه به کم‌اهمیت‌ترین معیار اختصاص داده می‌شود. سپس میانگین مقدار رتبه‌ها برای تعیین رتبه‌بندی نهایی مدنظر قرار می‌گیرد (۱۷). مهم‌ترین مزیت روش SWARA، توان آن در ارزیابی دقت نظر خبرگان درباره معیارهای وزن داده‌شده، است (۱۶). علاوه بر این خبرگان می‌توانند با یکدیگر مشورت کنند که این امر، دقت نتایج حاصل را نسبت به سایر روش‌های MCDM بیشتر می‌کند. نگرش موجود در روش SWARA با دیگر روش‌های مشابه MCDM مانند ANP^۳ و AHP^۴ متفاوت است. این روش سیاستگذاران و تصمیم‌گیرندگان را به سمت تصمیم‌گیری‌های بهتر در طیف گسترده‌ای از موقعیت‌ها و اولویت‌بندی معیارها با توجه به اهداف ضروری، هدایت می‌کند. همچنین، نظرهای خبرگان در فرایند تصمیم‌گیری شرکت داده می‌شود. بنابراین، روش SWARA روش کاربردی بالارزشی در فرایند تصمیم‌گیری و سیاستگذاری در سطوح بالا به حساب می‌آید (۳۱) و در سال‌های اخیر، سهم عمده‌ای را در پژوهش‌های مبتنی بر تصمیم‌گیری به خود اختصاص داده است (۳۲، ۳۰، ۲۹، ۲۶، ۱۴، ۱۳).

روش TODIM

TODIM که نام آن مخفف یک عبارت پرتغالی به معنای تعامل و تصمیم‌گیری چندمعیاره است، در اوایل دهه ۹۰ میلادی معرفی شد. از نظر بویسو^۵ (۴)، ویژگی‌های این روش عبارت‌اند از:

1. Step-wise weight assessment ratio analysis
2. Multiple-criteria decision making
3. Analytical Network Process
4. Analytical Hierarchy Process
5. Bouyssou

۱- TODIM یک روش تصمیم‌گیری چندمعیاره ملموس است و تصمیم‌گیرندگان را به سمت رتبه‌بندی گزینه‌ها هدایت می‌کند. این روش بر مبنای توصیف‌هایی است که نشان می‌دهند مردم در مواجهه با ریسک چگونه به شکلی کارا تصمیم‌گیری می‌کنند. شکل تابع ارزش روش TODIM مشابه تابع زیان و منفعت مربوط به «تئوری چشم‌انداز»^۱ است (۱۵).

۲. در این روش مقایسه، به منظور حذف ناسازگاری احتمالی، به‌طور تکنیکی از منابع ساده برای مقایسه زوج معیارها استفاده می‌شود.

۳. با کمک این روش می‌توان از مقیاس‌های شفاهی، منطق فازی و معیارهای سلسله‌مراتبی برای مقایسه روابط میان گزینه‌های مستقل استفاده کرد.

در سال‌های اخیر، استفاده از روش TODIM در حوزه‌های گوناگون متداول شده است. برای مثال می‌توان به انتخاب تأمین‌کننده در صنعت استیل (۱۱)، انتخاب زنجیره تأمین سبز (۲۴) و تحلیل مقاصد گاز طبیعی در برزیل (۱۰) اشاره کرد.

در این مقاله، X_{ij} ها درایه‌های ماتریس تصمیم هستند که ارزیابی عملکرد گزینه نام در معیار λ_m را نمایش می‌دهند و دارای مقادیر حقیقی‌اند. حال بردار $W = (W_1, W_2, \dots, W_n)$ را که نشان‌دهنده وزن معیارهای C_1, C_2, \dots, C_n است در نظر بگیرید، به‌گونه‌ای که $0 \leq W_i \leq 1$ و $\sum_{i=1}^n W_i = 1$. در این روش همواره لازم است تا تصمیم‌گیرنده معیاری را به‌عنوان معیار مرجع معرفی کند. معیار مرجع، به‌طور معمول، معیاری است که بیشترین وزن را نسبت به دیگر معیارها در اختیار دارد و با C_r نشان داده می‌شود که $1 \leq r \leq n$. با تعریف $W_{rj} = \frac{w_j}{w_r}$ ، مراحل روش TODIM(θ) برای $\theta > 0$ به‌صورت زیر است (۱۹).

۱. ماتریس تصمیم نرمال‌شده را تشکیل دهید.

۲. میزان تسلط A_i بر گزینه A_j را که به شکل زیر $\varphi_c(A_i, A_j) = \sum_{c=1}^n \varphi_c(A_i, A_j)$ ، $\forall (i, j)$ نمایش داده می‌شود، محاسبه کنید. به طوری که:

$$\varphi_c(A_i, A_j) = \begin{cases} \sqrt{\frac{w_{rc}}{\sum_c w_{rc}}} (X_{ic} - X_{jc}) & \text{if } X_{ic} \geq X_{jc} \\ -\frac{1}{\theta} \sqrt{\frac{\sum_c w_{rc}}{w_{rc}}} (X_{ic} - X_{jc}) & \text{otherwise} \end{cases} \quad (1)$$

۳. اهمیت کلی گزینه نام به صورت زیر به دست می آید:

$$\varepsilon_i = \frac{\sum_j \delta(A_i, A_j) - \min_i \sum_j \delta(A_i, A_j)}{\max_i \sum_j \delta(A_i, A_j) - \min_i \sum_j \delta(A_i, A_j)} \quad (2)$$

۴. گزینه‌ها را براساس مقدار ε_i مرتب کنید.

پارامتر θ در روش TODIM، میزان تأثیر شرایط وقوع زیان بر مسئله را کنترل می‌کند. اگر $\theta < 1$ باشد، تأثیر زیان تشدید می‌شود و اگر $\theta > 1$ باشد، شدت تأثیر زیان کاهش می‌یابد. در تئوری چشم‌انداز، حساسیت نسبت به زیان بیشتر از حساسیت نسبت به منفعت است، بنابراین توصیه می‌شود $\theta < 1$ در نظر گرفته شود. اگرچه در بسیاری از کاربردهای روش TODIM، $\theta \geq 1$ استفاده می‌شود. این پارامتر می‌تواند تأثیر چشمگیری بر رتبه‌بندی گزینه‌ها داشته باشد. اگر برای پارامتر θ مقادیر کوچکی انتخاب کنید، بدین معنا خواهد بود که دنبال گزینه‌ای هستید که کمترین زیان را در پی داشته باشد. از سوی دیگر، انتخاب مقادیر بزرگ برای پارامتر θ ، بدین معنا خواهد بود که دنبال گزینه‌ای هستید که منفعت بیشتری را برایتان به ارمغان آورد، اگرچه ممکن است در برخی معیارها زیان به همراه داشته باشد.

لورنزوتی و کروهلینگ^۱ (۲۰۱۳) اخیراً به یک رفتار غیرقابل انتظار از روش TODIM اشاره کرده‌اند

که برای رفع این رفتار تغییراتی در تابع φ_c ، به شرح زیر پیشنهاد شده است (۱۸):

1. Lourenzutti & Krohling,

$$\varphi_c(A_i, A_j) = \begin{cases} \sqrt{w_c(X_{ic} - X_{jc})} & \text{if } X_{ic} \geq X_{jc} \\ -\frac{1}{\theta} \sqrt{w_c(X_{ic} - X_{jc})} & \text{otherwise} \end{cases} \quad (3)$$

همچنین گومز و همکاران^۱ (۲۰۱۳) براساس نظریه انتظار تجمعی^۲ تغییرات زیر را در تابع φ_c ، پیشنهاد داده‌اند (۹):

$$\varphi_c(A_i, A_j) = \begin{cases} \sqrt{\frac{w_{rc}}{\sum_c w_{rc}} (X_{ic} - X_{jc})} & \text{if } X_{ic} \geq X_{jc} \\ -\frac{1}{\theta} \sqrt{\frac{\sum_c w_{rc}}{w_{rc}} (X_{ic} - X_{jc})} & \text{otherwise} \end{cases} \quad (4)$$

با اندکی تأمل درمی‌یابیم که استفاده از هر کدام یک از توابع فوق، مقدار یکسانی برای $\varepsilon_i, i=1, 2, \dots, m$ و در نتیجه رتبه‌بندی مشابهی ارائه می‌دهند.

یافته‌ها

هدف از این پژوهش، شناسایی و تعیین وزن معیارها و ارائه چارچوبی به منظور رتبه‌بندی و انتخاب بهترین بازیکنان در یک تیم والیبال (به تفکیک پست‌های مختلف) است. همچنین برای اطمینان از مسیر تحقیق تلاش شده تا همراستا با تشریح هر گام، نتایج با استفاده از اطلاعات جام جهانی ۲۰۱۵ والیبال و در قالب تعیین تیم منتخب جهان (سال ۲۰۱۵) طی شود. شایان ذکر است این اطلاعات از سایت فدراسیون جهانی والیبال استخراج شده است.^۳ تیم‌های حاضر در جام جهانی ۲۰۱۵ والیبال

1. Gomes, Machado & Rangel
2. Cumulative Prospect Theory
3. <http://worldcup.2015.men.fivb.com/>

شامل ۱۲ تیم و ۱۶۵ بازیکن است که سهم تیم مصر ۱۳ بازیکن، تیم تونس ۱۲ بازیکن و بقیه تیم‌ها ۱۴ نفر است.

براساس مرور شاخص‌های مطرح در سایت فدراسیون جهانی و مصاحبه با خبرگان، معیارهای رتبه‌بندی بازیکنان تیم والیبال را می‌توان در دو دسته کلی شامل معیارهای فنی با جنبه مثبت و معیارهای خطا با جنبه منفی دسته‌بندی کرد. فهرست نهایی معیارها در هر دسته در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. معیارها و زیرمعیارهای انتخاب اعضای تیم والیبال (۳۳)

معیارهای اصلی	زیرمعیارها	توضیحات
آبشار ^۱	C۱	تعداد امتیازهای مستقیم از آبشار
	F۲	تعداد خطاها که به امتیاز گرفتن حریف منجر می‌شود.
	C۲	آبشارهایی که توسط حریف دریافت می‌شود. دریافت می‌شود.
دفاع کردن ^۲	C۳	تعداد امتیازهای مستقیمی که به وسیله دفاع کردن حاصل می‌شود.
	F۳	تعداد اشتباهات در دفاع که منجر به امتیاز حریف می‌شود.
	C۴	زمانی که دفاع، توپ را لمس کرده اما توپ در جریان بازی قرار دارد و رالی ادامه پیدا می‌کند.
توپ‌گیری ^۳	C۵	تعداد توپ‌گیری‌هایی که به صورت عالی انجام می‌شود.
	F۶	تعداد خطاهای توپ‌گیری
	C۶	تعداد لمس توپ هنگام توپ‌گیری درحالی که رالی ادامه دارد.
سرویس ^۴	C۷	تعداد سرویس‌هایی که منجر به امتیاز می‌شود.
	F۵	خطای سرویس
	C۸	سرویس‌هایی که بازی ادامه پیدا می‌کند. یا خطا نمی‌شود.
پاس دادن ^۵	C۹	تعداد پاس‌های عالی
	F۴	خطای پاس
	C۱۰	تعداد پاس‌هایی که نه خوب هستند و نه خطا.

1. Spike
2. Block
3. Digs
4. Serve
5. Set

دریافت ^۱	دریافت عالی	C۱۱	تعداد دریافت‌های عالی
خطای دریافت		F۱	تعداد خطاهای دریافت که منجر به امتیاز مستقیم حریف می‌شود.
دریافت‌های نه خوب و نه خطا		C۱۲	تعداد دریافت‌هایی که نه خوب و نه خطا هستند.

براساس چارچوب طراحی‌شده (شکل ۱)، در مرحله بعدی لازم است معیارهای شناسایی‌شده به تفکیک پست‌های مختلف وزن‌دهی شوند. براساس دسته‌بندی فدراسیون جهانی والیبال، ۵ پست برای بازیکنان مختلف در نظر گرفته می‌شود که هر یک دارای معیارها و وزن‌های متفاوتی خواهند بود: پاسور^۲، مدافع میانی^۳، بازیکن قدرتی^۴، قطر پاسور^۵ و لیبرو^۶.

به‌منظور وزن‌دهی معیارها از روش SWARA بهره‌گیری شده است. مطابق گام‌های این روش نخست معیارها در اختیار خبرگان قرار گرفت و از ایشان درخواست شد تا برای هر پست معیارهای شناسایی‌شده اولویت‌بندی شوند. شایان ذکر است در این تحقیق خبرگان متشکل از چهار نفر اعضای فدراسیون والیبال شامل دبیر فدراسیون والیبال، مربی تیم‌های ملی والیبال و همکاران ایشان در فدراسیون است.

در ادامه فاصله بین اهمیت معیارها از این افراد دریافت شد و در نهایت براساس گام‌های روش سوارا وزن هر شاخص احصا شد. نتایج برای پست لیبرو در جدول ۲ مشخص شده است.

همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد مهم‌ترین معیارهای انتخاب لیبرو از دیدگاه خبرگان به‌ترتیب دریافت عالی، توپ‌گیری عالی، پاس عالی و غیره بوده است. در معیارهای خطا نیز پایین بودن خطای دریافت مهم‌ترین معیار تشخیص داده شده است. معیارهای مرتبط با سایر پست‌ها نیز با روش مشابه احصا و در جدول ۳ ارائه شده است.

در ادامه برای انتخاب بازیکن منتخب در هر پست می‌بایست براساس امتیازهای عملکردی هر یک در دوره قبل و با لحاظ وزن‌های به‌دست‌آمده از روش SWARA، تصمیم‌گیری شود. روش موردنظر برای محاسبه امتیاز نهایی در این بخش TODIM است که جزئیات آن در بخش‌های قبل ارائه شد.

1. Receive
2. Setter
3. Middle blocker
4. Wing spiker
5. Opposite spiker
6. Libero

جدول ۲. وزن معیارهای فنی انتخاب لیبرو

وزن نهایی $q_j = \frac{w_j}{\sum w_j}$	وزن محاسبه شده مجدد $W_j = \frac{X_j - 1}{K_j}$	اهمیت نسبی		معیارها	
		ضریب $K_j = S_j + 1$	مقادیر متوسط S_j		
۰/۲۱۱۰۱۳	۱	۱		دریافت عالی	معیارهای مثبت
۰/۱۹۱۸۳	۰/۹۰۹۰۹۱	۱/۱	۰/۱	توپ‌گیری عالی	
۰/۱۷۴۳۹۱	۰/۸۲۶۴۴۶۲۸	۱/۱	۰/۱	پاس‌های عالی	
۰/۱۵۸۵۳۷	۰/۷۵۱۳۱۴۸	۱/۱	۰/۱	توپ‌گیری درحالی‌که رالی ادامه دارد	
۰/۱۴۴۱۲۵	۰/۶۸۳۰۱۳۴۶	۱/۱	۰/۱	دریافت‌های نه خوب و نه بد	
۰/۱۲۰۱۰۴	۰/۵۶۹۱۷۷۸۸	۱/۲	۰/۲	پاس‌هایی که نه خوب هستند و نه خطا	
۱	۴/۷۳۹۰۴۳۳۳				
۰/۳۶۵۵۵۹	۱	۱		خطای دریافت	معیارهای منفی
۰/۳۳۲۳۲۶	۰/۹۰۹۰۹۱	۱/۱	۰/۱	خطای توپ‌گیری	
۰/۳۰۲۱۱۵	۰/۸۲۶۴۴۶	۱/۱	۰/۱	خطای پاس	
۱	۲/۷۳۵۵۳۷				

جدول ۳. اولویت معیارهای انتخاب بازیکن به تفکیک پست

ردیف	پست سازمانی	معیار فنی	معیار خطا
۱	پاسور	پاس‌های عالی، پاس‌هایی که نه به‌صورت خوب هستند و نه خطا می‌باشند، توپ‌گیری عالی	خطای پاس
۲	مدافع میانی	امتیاز مستقیم از دفاع، آبشارهای منجر به امتیاز، دفاع درحالی‌که توپ در جریان بازی است	خطای دفاع روی تور
۳	بازیکن قدرتی	دریافت عالی، آبشارهای منجر به امتیاز، امتیاز مستقیم از دفاع	خطای دریافت
۴	قطر پاسور	آبشارهای منجر به امتیاز، امتیاز مستقیم سرویس، امتیاز مستقیم از دفاع	خطای آبشار

در این بخش از روش موردنظر، برای انتخاب بازیکن منتخب در پست لیبرو براساس اطلاعات جام جهانی ۲۰۱۵ والیبال استفاده شده است. براساس اطلاعات گردآوری شده تعداد ۲۰ بازیکن لیبرو در جدول بازیکنان معرفی شده‌اند که امتیازهای متناسب با هر یک در جدول ۴ ارائه شده است. همان‌طور که جدول ۴ نیز نشان می‌دهد، اریک شوچی از تیم ملی آمریکا به‌عنوان بهترین لیبرو در تیم منتخب جهان حضور دارد و در رتبه‌بندی صورت‌گرفته نیز این رتبه را حفظ کرده است. علت این امر متعادل بودن امتیازها و خطاهای اریک شوچی با توجه به معیارهای در نظر گرفته شده است. شوچی، بهترین عملکرد را در تمامی معیارهای در نظر گرفته شده داشته است.

جدول ۴. رتبه‌بندی بازیکنان لیبرو

رتبه	epsilon	تیم	پست	شماره پیراهن	نام	شماره بازیکن
۱	۱	آمریکا	لیبرو	۲۲	Erik Shoji	۱۳۵
۲	۱	ایتالیا	لیبرو	۲۰	Massimo Colaci	۶۹
۳	۰/۹۹۹۹۹۸	استرالیا	لیبرو	۱۱	Luke Perry	۱۵
۴	۰/۹۹۹۹۹۷	لهستان	لیبرو	۱۷	Pawel Zatorski	۹۸
۵	۰/۹۹۹۹۹۶	ایران	لیبرو	۱۹	Mahdi Marandi	۵۶
۶	۰/۹۹۹۹۹۶	تونس	لیبرو	۱	Tayeb Korbosli	۱۲۵
۷	۰/۹۹۹۹۹۶	ژاپن	لیبرو	۱۷	Takeshi Nagano	۸۲
۸	۰/۹۹۹۹۹۵	کانادا	لیبرو	۳	Daniel Lewis	۲۹
۹	۰/۹۹۹۹۹۴	ونزوئلا	لیبرو	۴	Héctor Mata	۱۴۹
۱۰	۰/۹۹۹۹۹۳	آرژانتین	لیبرو	۴	Sebastian Garroccq	۴
۱۱	۰/۹۹۹۹۹۳	مصر	لیبرو	۱۹	Mohamed Moawad	۵۰
۱۲	۰/۹۹۹۹۹۱	کانادا	لیبرو	۱۹	Blair Cameron Bann	۳۲
۱۳	۰/۹۹۹۹۹۹	آرژانتین	لیبرو	۲۰	Sebastián Closter	۱۲
۱۴	۰/۹۹۹۹۸۹	مصر	لیبرو	۱۶	Mohamed Hassan	۴۹
۱۵	۰/۹۹۹۹۸۹	ایران	لیبرو	۱۶	Abdolreza Alizadeh Gh.	۶۵

ادامه جدول ۴. رتبه‌بندی بازیکنان لیبرو

شماره بازیکن	نام	شماره پیراهن	پست	تیم	epsilon	رتبه
۸۸	Daisuke Sakai	۲	لیبرو	ژاپن	۰/۹۹۹۹۸۹	۱۶
۱۰۲	Piotr Gacek	۱۵	لیبرو	لهستان	۰/۹۹۹۹۸۹	۱۷
۱۹	Jacques Borgeaud	۸	لیبرو	استرالیا	۰/۹۹۹۹۸۸	۱۸
۱۱۰	Alexey Obmochaev	۱	لیبرو	روسیه	۰/۰۸۱۷۵۶	۱۹
۱۱۶	Alexander Ianutov	۱۰	لیبرو	روسیه	۰	۲۰

با بهره‌گیری از همین چارچوب و محاسبه امتیاز هریک از بازیکنان پست‌های مختلف ترکیب تیم منتخب جهان مطابق جدول ۵ به‌دست آمده است.

در تشکیل تیم منتخب جهان فرض شده از میان ۱۶۵ بازیکن حاضر، ۱۴ نفر انتخاب خواهند شد که ۷ نفر برای تشکیل تیم اصلی و ۷ نفر به‌عنوان بازیکن ذخیره حضور دارند. همچنین با توجه به نظر خبرگان و با توجه به استفاده تیم‌های حاضر در جام جهانی والیبال از سیستم ۵-۱، این ترکیب در جدول ۵ مدنظر قرار گرفته است.^۱

با لحاظ این نکته که از اهداف این مقاله افزایش تعداد معیارهای مدنظر در انتخاب بازیکنان برتر و لحاظ اهمیت این معیارها در تصمیم‌گیری است، نمی‌توان انتظار داشت که نتایج لزوماً معادل ترکیب معرفی‌شده توسط فدراسیون جهانی والیبال باشد. برای مثال در پست مدافع میانی طبق اعلام فدراسیون جهانی والیبال، سباستین سوله از آرژانتین و سید محمد موسوی از ایران به‌ترتیب به‌عنوان بهترین مدافعان میانی انتخاب شده‌اند. حال آنکه مطابق رتبه‌بندی صورت‌گرفته توسط الگوریتم این مقاله، موسوی در رتبه ۳ و سوله در رتبه ۱۸ قرار گرفته و بازیکن نام‌آشنای روسیه، موزرسکی، به‌عنوان بهترین مدافع انتخاب شده است.

۱. در این سیستم ۱ نفر به‌عنوان پاسور و ۵ نفر به‌عنوان مهاجم انتخاب می‌شوند. بنابراین، تعداد بازیکنان برای تیم اصلی طبق نظر خبرگان برای پست پاسور ۱ نفر، پست مدافع میانی، ۲ نفر، پست بازیکن قدرتی ۲ نفر، پست قطر پاسور ۱ نفر و لیبرو نیز ۱ نفر است.

جدول ۵. ترکیب تیم منتخب جهان براساس چارچوب پیشنهادی

پست	تیم	نام
پاسور	روسیه	Sergey Grankin
پاسور	ایتالیا	Simone Giannelli
بازیکن قدرتی	ونزوئلا	Maximo Antonio Montoya Martine
بازیکن قدرتی	روسیه	Evgeny Sivozhelez
بازیکن قدرتی	مصر	Badawy Mohamed Moneim
بازیکن قدرتی	ایتالیا	Osmany Juantorena
قطر پاسور	ژاپن	Kentaro Takahashi
قطر پاسور	استرالیا	Thomas Hodges
مدافع میانی	روسیه	Dmitriy Muserskiy
مدافع میانی	ژاپن	Yoshifumi Suzuki
مدافع میانی	ایران	Seyed Mohammad Musavi Eraghi
مدافع میانی	استرالیا	Jacob Ross Guymer
لیبرو	آمریکا	Erik Shoji
لیبرو	ایتالیا	Massimo Colaci

بحث و نتیجه‌گیری

تاکنون شمار اندکی از محققان، فرایند رتبه‌بندی و انتخاب اعضای تیم والیبال را مورد توجه قرار داده‌اند. حتی در انتخاب صورت‌گرفته توسط فدراسیون جهانی والیبال نیز به‌صورت تک‌معیاره برخورد می‌شود. این در حالی است که مطابق تأکید خبرگان و پیشینه تحقیق لازم است تا همزمان معیارهای مختلفی برای انتخاب بازیکن متناسب هر پست در نظر گرفته شود. بر همین اساس تحقیق حاضر، ارائه چارچوبی ساختارمند برای رتبه‌بندی بازیکنان تیم والیبال (به تفکیک پست‌های سازمانی) را مبنا قرار داده و سعی کرد تا با بهره‌گیری از روش SWARA برای وزن‌دهی معیارها و روش TODIM برای رتبه‌بندی بازیکنان، مشکل مذکور را برطرف کند. همچنین به‌منظور ارزیابی فرایند طراحی‌شده، چارچوب موردنظر برای شکل‌دهی تیم منتخب جهان براساس اطلاعات جام‌جهانی ۲۰۱۵ والیبال استفاده شد.

چارچوب موردنظر با ارائه وزن معیارهای مختلف نه‌تنها می‌تواند مربیان و مدیران تیم‌های مختلف را در انتخاب بازیکنان متناسب هر پست یاری رساند، بلکه از اولویت معیارهای مشخص‌شده برای هر

پست، به عنوان معیاری برای ارزیابی بازیکنان مختلف و حتی برنامه ریزی تعویضها در حین یک بازی نیز می توان بهره گیری کرد. از سوی دیگر، هرچند این چارچوب برای ترکیب تیم منتخب جهان ارائه شد، اما قابل بهره گیری برای انتخاب بازیکنان در سطح تیم های ملی و تیم های باشگاهی نیز است. در حال حاضر بازیکنان زیادی در تیم های باشگاهی هستند که قابلیت حضور در تیم ملی را دارند. از آنجا که بررسی تک تک این بازیکنان برای حضور در تیم ملی فرایندی زمان بر و دشوار است، با استفاده از این روش و امتیازهای مختلفی که بازیکنان کسب کرده اند، بهترین آنها انتخاب شده و برای حضور در تیم ملی بررسی می شوند. با این روش دیگر انتخاب بازیکنان تیم ملی سلیقه ای نبوده و می توان با رویکردی نظام مند، تمامی بازیکنان را در فرایند انتخاب وارد کرد. همچنین در این روش در کنار افزایش دقت انتخاب، زمان کمتری برای انتخاب افراد صرف می شود و نتایج خوبی را در اختیار تصمیم گیرندگان قرار می دهد. البته باید به این نکته توجه داشت که تصمیم گیری نهایی در خصوص انتخاب بازیکنان بر عهده مربی خواهد بود. امید است که یافته های تحقیق بتواند به مربیان در این زمینه یاری دهد. برای پژوهش های آتی پیشنهاد می شود که قابلیت های تمامی بازیکنان در تمامی پست ها به صورت تابعی چندهدفه و با ابعاد بیشتر بررسی شود، بدین معنی که هر بازیکن علاوه بر پست خود در سایر پست ها نیز ارزیابی شود و لذا ترکیب تیم منتخب با لحاظ هم افزایی کل تیم تعیین شود. همچنین توسعه مدل کنونی در زمینه استعدادیابی بازیکنان نیز قابل بهره برداری خواهد بود.

منابع و مأخذ

1. Ahmed, F., Deb, K., & Jindal, A. (2013). "Multi-objective optimization and decision making approaches to cricket team selection". *Applied Soft Computing*, 13(1), 402-414.
2. Baltos, G., & Mitsopoulou, Z. (2007). "Team formation under normal versus crisis situations: leaders' assessments of task requirements and selection of team members". *NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL MONTEREY CA*.
3. Boon, B. H., & Sierksma, G. (2003). "Team formation: Matching quality supply and quality demand". *European Journal of Operational Research*, 148(2), 277-292.
4. Bouyssou, D. (1986). "Some remarks on the notion of compensation in MCDM". *European Journal of Operational Research*, 26(1), 150-160.
5. Bozóki, S., Csató, L., & Temesi, J. (2016). "An application of incomplete pairwise comparison matrices for ranking top tennis players". *European Journal of Operational Research*, 248(1), 211-218.

6. Dadelo, S., Turskis, Z., Zavadskas, E. K., & Dadelienė, R. (2014). "Multi-criteria assessment and ranking system of sport team formation based on objective-measured values of criteria set". *Expert Systems with Applications*, 41(14), 6106-6113.
7. Datta, A., Hossain, M., & Kaykobad, M. (2008). "An improved MST algorithm for ranking players of a round-robin tournament". *International Journal of Computer Mathematics*, 85(1), 1-7.
8. Dehnavi, A., Aghdam, I. N., Pradhan, B., & Varzandeh, M. H. M. (2015). "A new hybrid model using step-wise weight assessment ratio analysis (SWARA) technique and adaptive neuro-fuzzy inference system (ANFIS) for regional landslide hazard assessment in Iran". *Catena*, 135, 122-148.
9. Gomes, L. F. A. M., Machado, M. A. S., & Rangel, L. A. D. (2013). "Behavioral multi-criteria decision analysis: the TODIM method with criteria interactions". *Annals of Operations Research*, 211(1), 531-548.
10. Gomes, L. F. A. M., Machado, M. A. S., & Rangel, L. A. D. (2014). "Multi-criteria analysis of natural gas destination in Brazil: A comparison of TODIM against the use of the Choquet integral". *Procedia Computer Science*, 31, 351-358.
11. Gomes, L. F. A. M., Machado, M. A. S., Santos, D. J., & Caldeira, A. M. (2015). "Ranking of Suppliers for a Steel Industry: A Comparison of the Original TODIM and the Choquet-extended TODIM Methods". *Procedia Computer Science*, 55, 706-714.
12. Han, B., Xie, R., Li, L., Zhu, L., & Wang, S. (2014). "A heuristic biomarker selection approach based on professional tennis player ranking strategy". *Computer methods and programs in biomedicine*, 113(1), 186-201.
13. Hasan Aghdaie, M., Hashemkhani Zolfani, S., & Zavadskas, E. K. (2013). "Decision making in machine tool selection: An integrated approach with SWARA and COPRAS-G methods". *Engineering Economics*, 24(1), 5-17.
14. Hashemkhani Zolfani, S., Farrokhzad, M., & Turskis, Z. (2013). "Investigating on successful factors of online games based on explorer".
15. Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). "Prospect theory: An analysis of decision under risk". *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 263-291.
16. Keršulienė, V., Zavadskas, E. K., & Turskis, Z. (2010). "Selection of rational dispute resolution method by applying new step-wise weight assessment ratio analysis (SWARA)". *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243-258.
17. Keršulienė, V., & Turskis, Z. (2011). "Integrated fuzzy multiple criteria decision making model for architect selection". *Technological and Economic Development of Economy*, 17(4), 645-666.
18. Lourenzutti, R., & Krohling, R. A. (2013). "A study of TODIM in an intuitionistic fuzzy and random environment". *Expert Systems with Applications*, 40(16), 6459-6468.
19. Lourenzutti, R., & Krohling, R. A. (2014). "The Hellinger distance in multicriteria decision making: an illustration to the TOPSIS and TODIM methods". *Expert Systems with Applications*, 41(9), 4414-4421.

20. Ramón, N., Ruiz, J. L., & Sirvent, I. (2012). "Common sets of weights as summaries of DEA profiles of weights: with an application to the ranking of professional tennis players". *Expert Systems with Applications*, 39(5), 4882-4889.
21. Reid, M., & Morris, C. (2013). "Ranking benchmarks of top 100 players in men's professional tennis". *European journal of sport science*, 13(4), 350-355.
22. Reid, M., Morgan, S., Churchill, T., & Bane, M. K. (2014). "Rankings in professional men's tennis: a rich but underutilized source of information". *Journal of sports sciences*, 32(10), 986-992.
23. Tavana, M., Azizi, F., Azizi, F., & Behzadian, M. (2013). "A fuzzy inference system with application to player selection and team formation in multi-player sports". *Sport Management Review*, 16(1), 97-110.
24. Tseng, M. L., Lin, Y. H., Tan, K., Chen, R. H., & Chen, Y. H. (2014). "Using TODIM to evaluate green supply chain practices under uncertainty". *Applied Mathematical Modelling*, 38(11), 2983-2995.
25. Trninić, S., Papić, V., Trninić, V., & Vukičević, D. (2008). "Player selection procedures in team sports games". *Acta Kinesiologica*, 2(1), 24-28.
26. Vafaeipour, M., Zolfani, S. H., Varzandeh, M. H. M., Derakhti, A., & Eshkalag, M. K. (2014). "Assessment of regions priority for implementation of solar projects in Iran: New application of a hybrid multi-criteria decision making approach". *Energy Conversion and Management*, 86, 653-663.
27. Wang, J., & Zhang, J. (2015). "A win-win team formation problem based on the negotiation". *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, 44, 137-152.
28. Zakarian, A., & Kusiak, A. (1999). "Forming teams: an analytical approach". *IIE transactions*, 31(1), 85-97.
29. Zolfani, S. H., Aghdaie, M. H., Derakhti, A., Zavadskas, E. K., & Varzandeh, M. H. M. (2013). "Decision making on business issues with foresight perspective; an application of new hybrid MCDM model in shopping mall locating". *Expert systems with applications*, 40(17), 7111-7121.
30. Zolfani, S. H., Esfahani, M. H., Bitarafan, M., Zavadskas, E. K., & Arefi, S. L. (2013). "Developing a new hybrid MCDM method for selection of the optimal alternative of mechanical longitudinal ventilation of tunnel pollutants during automobile accidents". *Transport*, 28(1), 89-96.
31. Zolfani, S. H., & Sapraskas, J. (2013). "New application of SWARA method in prioritizing sustainability assessment indicators of energy system". *Engineering Economics*, 24(5), 408-414.
32. Zolfani, S. H., Zavadskas, E. K., & Turskis, Z. (2013). "Design of products with both International and Local perspectives based on Yin-Yang balance theory and SWARA method". *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 26(2), 153-166.
33. <http://www.fivb.org/en/volleyball/VIS.asp>
34. <http://worldcup.2015.men.fivb.com/>